СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 270. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 19. падолиста, 1924. VOL. XXXII. No. 270. Jersey City, N. J., Wednesday, November 19, 1924. THREE CENTS

Великі робітничі демонстрації з приводу конвенцій.

ЕЛЬ ПАСО, Тексас, 17. падолиста. — Нині почалася тут конвенція Американської Федерації Праці, а зараз через ріку Ріо Ґранде, на мексиканській вже території, почалася в той самий час конвенція Мексиканської Конфедерації Праці.

ОТВОРЕННЄ КОНВЕНЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

Отвираючи збори Американської Федерації Праці, її президент Самуель Ґомперс підчеркнув, що він незадовго здасть свое урядованнє, яке він сповняв через пів сотки літ майже, в другі руки. Він підчеркував опісля вагу межинародного обєднювання зорґанізованих робітників, але рівночасно зазначував, що таке обєднуваннє може опиратися лишень на свобідній волі, а не на примусі.

Опісля прочитано писменний звіт уряду Федерації Праці, в котрому згадувано діяльність сього уряду щодо діточої праці, судів, робітничих рад, обезпечення, зелізничого законодавства, пенсій на старі літа, шкільництва, праці на фармах, жінок у промислах, робітничого законодавства та зносин межи всіми краями Америки. Звіт показав, що робітничі юнії, обєднанні з Американською Федерацією Праці, мають маєтку до 60 міліонів долярів. Після звіту секретаря організації Федерація Праці має тепер 3 міліони 360 тисяч членів. Зі звіту пропущено справу політичну, яка має бути трактована осібно.

ВЕЛИКА ДЕМОНСТРАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКИХ І МЕКСИКАНСЬКИХ ЮНІЙ.

В сей час дали знати делеґатам американської конвенції, що делеґати Мексиканської Робітничої Конференції ґреміяльно йдуть на американську конвенцію. Американські делеґати вийшли на стрічу мексиканським на межидержавний міст на Ріо Ґранде.

Мексиканських делеґатів було коло тисячки. Були межи ними не лишень представники юній промислових робітників, але представники юній умових та канцелярійних робітників та юній рільничих. По привитаннях на мості всіх гостий приведено на салю американської конвенції. Тут на екстраді ставилися президія американської конвенції та мексиканської конвенції, а кромі сього делеґати робітничих організацій, Канади, Анґлії та Німеччини. Як підчеркували бесідники, делеґати представляли коло 14 міліонів зорґанізованих робітників.

У привітних промовах бесідники обох сторін згідно підносили вагу межинародних обєднань робітників. Бесідники підчеркували вагу межинародних порозумінь межи робітниками з огляду на згідну акцію банкирів проти робітництва та з огляду на можливість війни. У порозумінню робітників ріжних країв вони бачили ґарантію мира.

По привітах замкнено привітне засідання та проголошено, що на другий день американські делеґати підуть у гості на мексиканську конвенцію.

„БУТЛЕҐЕРСТВО ОПИРАЄТЬСЯ НА БЕЗПРАВНИХ ПЕРМИТАХ".

ВАШИНҐТОН, 17. падолиста. — Сенатор Кузенс, голова спеціяльного сенатового комітету, що розслідже бюро внутрішних приходів уряду, заявив, що бутлеґерство опирається все на фалшованих пермитах (дозволах на торговлю горівкою).

ФАРМЕРИ ПРОТИ ЯПАНСЬКОЇ ІМІҐРАЦІЇ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 17. падолиста.— Річна конвенція фармерської орґанізації „Нешенел Ґрейндж", яка лучить у себе коло міліона фармерів, заявилася одноголосно проти знесення закона про повне виключенне японської і китайської іміґрації.

ВИБУХ НА КОРАБЛИ.

НЮ ЙОРК, 17. падолиста. — На однім тягаровім кораблн, вживанім до перетягання тягарів у порті, случилася експльозія (вибух) кітла. З моряків, обслугуючих його, один пропав, а решта спаслася з бідою, кинувшися в зимну як лід воду. Від горіючого корабля занявся опісля стоячий побіч нього корабель з ґазоліною. Шкода виносить коло три чверти міліона долярів. Ранених було 13 людий.

МІНІСТЕР ТОРГОВЛІ ПРО СТАН ПРОМИСЛУ И ТОРГОВЛІ.

ВАШИНҐТОН, 17. падолиста. — Герберт Гувер, секретар торговлі, заявляє в своїм річнім звіті зі стану промислу й торговлі в році, що скінчився дня 30. червня, що той рік приніс богато поправи. Він підчеркує піднесення цін на фармерські продукти, поправу зелізниць, збільшенне робіт та зріст межинародної торговлі.

ВЕЛИКІ БУРІ НА ОКЕАНІ.

НЮ ЙОРК, 17. падолиста. — Всі кораблі, які сими днями приїздять з Атлянтійського Океану, доносять про страшні бурі на морю.

З корабля Адріятика, що належить до Гвайт Стар, морська филя змела й втопила одного моряка.

ЗНАК ЗАМИРЕННЯ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 17. падолиста. — На забаву з бійкою биків зявилося разом теперішний мексиканський президент Обреґон та будучий президент Каєс.

З огляду на те, що се перший раз в історії Мексика йшли рука об руку уступаючий з уряду та вступаючий в уряд президент, Мексиканці врядили їм величезну демонстрацію, бо вони вважають сю подію признакою, що Мексико вертає до мирних умов.

ВІЙСЬКОВІ ПРОЄКТИ АМЕРИКАНСЬКОГО ЛЕҐІОНУ.

Вашинґтон, 17. падолиста. — Спеціяльна делеґація відомої ветеранської орґанізації Американського Леґіону предложила президентови Кулиджови проєкт військового закона, який вона вважає основою оборони краю. На першім місци у сьому проєкті стоїть заведення загального асентерунку.

Делеґація опісля обговорювала з президентом плян кампанії за збіркою на цілі фундації для вдів і сиріт по ветеранах. Ветерани наміряють зібрати на сю ціль 5 міліонів долярів.

ДОСВІДИ З ЛІЧЕННЯМ АНҐЛІЙСЬКОЇ ХОРОБИ.

Ню Йорк, 17. падолиста. — Нюйорське Товариство для Поправи Положення Бідних оповіщує висліди своїх дослідів з лічeнням так зв. анґлійської недуги (по анґл. званої „рикетс") яка шириться головно серед слабо відживлюваних дітий.. Після досвідів лікарів сього товариства найкращим ліком показався рибний тран („кад ливер ойл").

СПЕКУЛЯЦІЯ ЙДЕ ДАЛІ.

Ню Йорк, 17. падолиста. — Спекуляція на американських біржх, яка почалася зараз по виборах, йде далі не поменчуючоюся силою. Нині шери ріжних підприємств підскочили до висоти на якій вони ще небули від 1916 р.

ПРОҐІБІЦІЯ ВДЕРЖАЛАСЯ В ОНТЕРІО.

Дня 28. жовтня с. р., відбувалося в Онтеріо всенародне голосованнє, над тим, чи моє дальше істнувати в провінції проґібіція, чи має бути заведена торговля лікерами під зарядом провінціонального правительства. Точний вислід голосовання ще не звісний, але з того що звісно видно вже зовсім добре, що проґібіція побідила. Загалом беручи міста дали більшість проти проґібіції, зате вірними проґібіції остались фармерські околиці. Все таки більшість за проґібіцією не дуже імпонуюча.

БІЛЬША ЗАПУТАНИНА ЧЕРЕЗ ГОЛОСОВАННЄ.

Вислід голосовання в канадійській провінції в Бритиш Коломбії над питанням, чи має бути дозволене продаванне пива склянками, чи ті, такий, що ніхто не розуміє, як його витолкувати. За пивом було 72,080 голосів, проти пива 73,794, отже в цілій провінції було 1,714 голосів більшости проти пива. Однакож враз з тим за пивом була більшість в 23 округах, а проти пива була більшість лише в 17 округах. Після предложеного проєкту кождий округ мав про себе рішати, чи в нім має бути дозволена продаж пива, чи ні. Отже вислід самий собі перечить, бо враз з тим, як більшість округів заявилася за пивом то більшість виборців є проти пива. Загадку, як такий вислід розуміти, мусить розвязати сойм провінції коли зійдеться на сесію.

ПОВОРОТ НА УКРАЇНУ.

З Відня пишуть, що там одержали відомости, що славний наш артист Микола Садовський одержав дозвіл на поворот до Києва і в скорому часі виїздить на Україну. Просить дозволу на поворот давний еміґрант Андрій Жук та Полєтика, але обом їм відмовлено без пояснення причин.

„КСЬОНДЗ" ІЛЬКІВ

Ославлений хлібоїдський проводир Ільків зневірився в своїх хлібодавців і час до часу дає вираз своїй зневірі. Одна львівська ґазета повідомляє, що на вічу в Косові мав Ільків наговорити на поляків, що вони — то бестії і обманці, яких треба бити, деб не попало. З того приводу наробила ґазета крику мовляв „Ільків збольшевичів".

ПОЇЗДКИ ГРУШЕВСЬКОГО.

Проф. М. Грушевський у звязку зі своєю працею над дальшими томами „Історії України" вибрався в довшу подорож і був у Харкові, Москві і Ленінграді.

ВІДНОВЛЕННЯ ТАЙНОЇ ВЕЧЕРІ ЛІОНАРДА ДА ВІНЧІ.

Римські часописи повідомляють про заходи над консервацією ґеніяльної картини Ліонарда да Вінчі, яка намальована звичайними красками н вогкому мурі монстирської їдальні, уже 20 літ по скінченню почала обсипуватися і тріскати. Тепер її уже забезпечено від дальшого обсипування, але первісної свіжости не привернено.

НЕМА ПОМЕШКАНЬ.

Теперішна недостача помешкань в Польщі досягла в 12 більших містах суми 125.000 помешкань, а в пяти найбільших містах 75.000 помешкань. Для покриття цього дефициту треба би через 10 літ будувати що найменше по 25,000 помешкань на рік Колиж будівляний рух в Польщі удержиться в теперішньому стані, то на заповнення цеї недостачі треба буде ждати 30 літ.

ПРОСВІТНА СПРАВА НА ХАРКІВЩИНІ.

По всій харківській ґубернії є 1.011 шкіл соціяльного виховання в яких вчиться 116.000 дітей молодшого шкільного віку. Семилітних шкіл, які дають доступ до професійних шкіл, дуже мало, переважають трохлітки, при чому на всі три ґрупи, пересічно до 120 учнів, припадає в більшости шкіл один учитель В дитячих будинках утримується 6.700 дітей. Діточих садків є 14 у Харкові і 5 на провінції. Професійних шкіл є по ґубернії 112, в них учиться 12.339 учеників. Неграмотних є по ґубернії 36.000. Школи соціяльного виховання Українізовано на 66 проц. Професійні школи щоно починають українізацію.

НЕЗАЛЕЖНА РОЛЯ КАНАДИ

В канцелярії премієра Канади в Оттаві, відбулася 22. жовтня небувала церемонія, формальна обміна ритифікацій торговельного договору між Канадою і Бельґією. Була се послідня дія заключення першого договору, який підписано в столиці Канади яко самостійної держави з Бельґією підписано 3. липня в мешканню премієра.

Ерріо за миром „із забезпеченнєм".

ПАРИЖ, 17. падолиста. — Вчера відслонено памятник в князівстві Люксенбурґу, де промовляв також французький премієр Ерріо.

Він сказав, що Франція хоче працювати задля мира „із забезпеченнєм" для себе і для своїх аліянтів.

Забезпеченнє, казав він, є лише в зорґанізованому мирі. До сього не вистарчать договори й умови, говорив він далі, але треба загальної орґанізації, як се наприклад зясовано в пляні Бенеша, котрий приняв уже Збір Ліги Народів в Женеві.

Він зазначив, що хотів би, аби всі народи згодились на такий мир, який дав би змогу людям жити се коротке життє без турбот про тривкість мира.

КЕЛЛОҐ НЕ УСТУПАЄ.

ЛОНДОН, 17. падолиста. — Американський амбасадор в Анґлії, Френк Келлоґ, заявив, що вістки про його уступленне неправдиві, бо він не має гадки уступати зі свого становища.

КАЙЗЕР ГРОЗИВ САМОВБИЙСТВОМ.

БЕРЛІН, 17. падолиста. — Тутешній дневник Берлінер Таґеблятт помістив лист бувшого цісаря Вільгельма до фон Більова, що був тому 20 літ німецьким канцлером.

Було се в 1905 році. Тоді цісар Вільгельм зробив умову з царем Миколою II., в якій прирік йому поміч в Европі, але відказався від помочі в Азії. Більов спротивився сій умові і хотів уступити.

Тоді цісар написав до нього лист, в якому казав, що Більов для Німеччини значить більше як 100,000 договорів і заявив, що відбере собі життє, як він уступить.

Більов тоді відкликав свою резиґнацію, але цісар Вільгельм в 1908 році усунув його, кажучи, що „прогнав батяра".

НОВА ПАРТІЯ В ІТАЛІЇ.

РИМ, 17. падолиста. — Противники фашістів зорґанізували нову політичну партію під назвою Національна Унія.

До неї приєднались ліберали і демократи.

ПРИЗНАКА ФРАНЦУЗА.

ПАРИЖ, 17. падолиста. — На принятті в князівстві Люксембурґу французький премієр сказав, що на його думку Француза можна схарактеризувати в отсих словах:

Француз се істота, що виконує легкі речі з трудностю, а трудні легко.

ДОРОЖНЯ В НІМЕЧЧИНІ ЩЕ БІЛЬШАЄ.

БЕРЛІН, 15. падолиста. — Дорожня в Німеччині, яка і так давалась добре знати населенню,— тепер зачала ще більшати.

В останньому часі зачала дорожіти пожива, мешкання і пиво. Ціна життя подорожіла в одному місяці о 40%.

Нуйтяжше відчувають дорожню робітники і державні службовики.

ЗДЕР БОЛЬШЕВИЦЬКУ ВІДЗНАКУ.

РИМ, 15. падолиста. — Коли большевицький амбасадор др. Константин Юренев їхав автомобілем до премієра Муссоліні, італійський фашіст Франческо Веспа з Бальони здер із самоходу червону відзнаку і кинув її на землю.

Його негайно увязнено, а коли Юренев появився у Муссолінія, сей заявив йому своє співчуттє.

ЗАВЕЛИСЬ БОЛЬШЕВИКИ НА БОЛЬШЕВИЗМІ.

МОСКВА, 15. падолиста. — Большевицькі лідери переконались, що одною з причин упадку промислу в Росії є мала видатність праці теперішнього робітника.

Обчислено, що видатність праці теперішнього робітника в Росії виносить ЛИШЕ ОДНУ ТРЕТИНУ ВИДАТНОСТИ ПРАЦІ робітника сперед революції.

Се наслідок збольшевичення промислу, себто віддачі на власність і під контролю уряду, який платить робітникам розмірно низкі ціни.

Большевицький уряд тепер помітив, що збольшевиченнє промислу його руйнує, хотяйби лише тим, що ізза невидатности праці він не оплачується, і зачав думати над зарадою.

Уряд покликав до помочі комуністичну партію, робітничі юнії, „державну бизнесови орґанізацію", пресу і інші установи до помочі в боротьбі проти ліновства в праці робітників.

Одним із способів ратунку буде усуванне лінивих і нездібних робітників від праці і добиранне кваліфікованих фахових робітників.

Уряд вірить, що острими методами прискорить працю робітників.

Причиною занепаду праці робітників в Росії є се, що робітник став невільником уряду.

Він мусить робити по наказу уряду і не має права ані добору праці, ані зміни, ані боротьби за підвишку заробітної платні, ані страйковання. Через те він чується невільником і не має жадної охоти до праці. Працює лиш „як за панщину", аби відробити приписаний час.

Кромі того треба признати, що большевицький уряд голодом ослабив робітника. Робітник в Росії за свою працю голодує і через голод теж упали його сили і здатности до праці.

ПОЛЬСЬКИЙ ПИСМЕННИК ДІСТАВ НАГОРОДУ НОБЛЯ.

СТОКГОЛМ, столиця Швеції, 13. падолиста. — Шведська академія признала нагороду Нобля за літературну працю на 1924 рік польському писменникови Владиславови Реймонтови за повість п. з. „Хлопі".

Се повість в 4 томах із селянського життя. Вона появилась в українському перекладі Михайла Павлика п. з. „Мужики" у Львові в 1913 році).

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays.
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреса платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Гол. к. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ

З учорашним числом покінчено друкувати протокол Третого Конґресу Обєднання Українських Організацій в Америці, що відбувся в Філядельфії дня 28. жовтня.

Як самі читачі могли набрати переконання зі сих протоколів, Третий Конґрес відбувся незвичайно поважно. На конґрес прибуло поважнє число делегатів, які заступали понад сотку товариств. Піднести треба також, що богато товариств та організацій з огляду на безробіття часто рішилося не висилати делегати, але рівночасно зазначити свою солідарність та жертви на якусь народну ціль.

Самі наради Третого Конґресу звертають на себе увагу повагою дебат. В цілім веденню нарад, в розбиранню справ видно незвичайний поступ. Межи делегатами були поважні ріжниці в поглядах, і сі ріжниці зазначувалися виразною ріжницею підчас дебат. Всеж таки дебати ніколи не забирали особисті закраски, всеж таки дебатуючі не накидалися на противників визиванками, як се в нас колись частенько случалося. Радили зі собою поважно Галичани й Придніпрянці, католики, православні й безконфесійні, републиканці й гетьманці. Всі вони, підчеркав один Придніпрянець, почувалися синами одного народа, Українцями.

Та з усего найважнійший результат Третого Конґресу. Сим результатом треба назвати те, що Третий Конґрес не підчеркав ріжниці межи групами, але те, що їх обєднує. Те, що Конґрес підчеркав не програми, а працю, і ще раз працю. Сим Конґрес показав свою творчу силу.

Коли тепер Конґрес уже покінчився, коли тепер його перебіг відомий українському загалови в Америці, то можна тепер побажати, щоби й українське громадянство пішло слідами делегатів Конґресу та клало менче натиску на те, що його розєднує, а більше на те, що його зеднує, щоби й воно менче клало натиску на програми, а більше на працю, яка одинока в світі числиться, числиться і числиться буде.

Третий Конґрес зробив великий крок уперед своїми поважними нарадами, але головну працю все таки робить не конґрес, і не ново вибраний уряд Обєднання, а весь загал українського громадянства в Америці. На всіх спочиває сей обовязок. Нам усім буде належатися похвала, як робота буде зроблена, і догана за те, що не буде зроблено.

В КОТРІЙ ДЕРЖАВІ НАЙБІЛЬШЕ СТРАЙКІВ

Минулого року найбільше страйків було в Німеччині, потім в Англії, опісля у Франції, Польщі, Америці, Чехословаччині, Швеції, Індії, Італії, Бельгії, Австрії, Мексику, Мадярщині і т. д. На 26-ому місяці щодо страйку є Швайцарія, а Югославія аж на трийцятому. Але є держави, в котрих ще меньше страйкують.

Страйки заборонені в так званому СССР., та вони всетаки там від часу до часу вибухають. А що вони заборонені і що вибухають, значить, вони потрібні, або іншими словами, що там робітництво таксамо терпить як і в других краях Европи (бо в Америці далеко лекше жити робітникови аніж в Европі). Воно таксамо голодує і не має в що одітися, або і ще гірше, як в других краях Европи, що потерпіли ізза війни. Тільки в Росії робітники мусять мовчати, бо там комісари назвали себе пролетаріятом.

ВЕЛИКІ РОКОВИНИ.

Як празька еміґрація святкувала шосту річницю проголошення самостійности західних земель України.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

„Хай відсохне правиця моя й прилипне язик мій до гортані, коли забуду тебе, о Краю мій Рідний!"

День першого падолиста, день проголошення самостійности західних земель України, був сього року відсвяткований у Празі достойно й урочисто. Необхідно з самого початку зазначити: **Святкувала цей день виключно західно-українська еміґрація.** Придніпрянці, як в особі своїх чільніших представників, так і в своїй масі, залишились осторонь від цього свята. Через це свято, на жаль, не набрало характеру універсально-українського, як воно мусіло б бути, а носило характер домашнього свята галицьких Українців. Але в цих обмежених рамцях воно, як сказано, пройшло настроєво й достойно.

У суботу, ня 1. падолиста, була відслужена в українській греко-католицькій церкві **панахида** памяти полеглих вояків української армії та борців за українську державність. Співав свій власний хор, хоч і невеличкий, але добре підібраний.

На слідуючий день відбулась велика **святочна академія**, впоряджена комітетом західно-українських еміґрантських орґанізацій. Чимала саля празької „Урані" була переповнена по самі береги. Спомянути рідний край і дні його слави зібрались представники української професури, численні студенти, бувші січові стрільці, представниці українського жіноцтва то-що.

Промова проф. М. Лозинського.

Святочну промову виголосив **проф. Михайло Лозинський**, показав себе добрим промовцем — спокійним, розсудливим, вповні опановуючим свою думку, — тоді як здебільшого так буває, що хто добре пише, той зле промовляє.

Основна думка проф. Лозинського була та, що своєю власною силою Західна Україна вдержати свою самостійність ніяк не могла. Стільки б ми не нарікали на себе й на свої хиби та помилки, ми навіть при найсприятливійших внутрішніх умовах мусіли б улягти перевагаючій ворожій силі. У світовій війні Німеччина боролась так, що цілий світ їй дивувався, а все ж мусіла улягти зеднаній силі того самого світу. Так саме улягла би Франція перед силою Німеччини, коли б їм не прийшла на поміч зеднана сила Англії та Америки.

На дві зовнішні сили була в нас надія: на Київ і на почуття справедливости держав-переможниць. І та і друга сила завела. Київ устами двох своїх урядів (петлюрівського й совітського) вирікся Західної України, а почуття справедливости держав-переможниць виявилось в акті 14. березня 1923 року...

Дальша боротьба за самостійність Західної України мусить, на думку проф. Лозинського, все знов будуватись на трьох підвалинах: **на власній силі західно-українських земель, на силі цілого українського народу й на силі міжнародній.** Ні одної з цих трьох підвалин не можна нехтувати хоч значінне їх ріжне. Тому й мудра національна політика мусить узглянювати скріпленне наших позицій у всіх цих трьох напрямах. Зміцненне національного руху в самім краю поглибленне ідеї Соборної України по обох боках Збруча й жвава праця на міжнародній арені, — ось ті шляхи, що приведуть до привернення української державности на землях Західної України.

У загальних рисах ця концепція проф. Лозинського є вже давно відома. Але в цій промові звернуло на себе увагу сильне підкреслюванне **соборницької ноти.** Слухачі мусіли винести вражіння, як проф. Лозинський, то треба бажати, щоб таких „сепаратистів" було **яко-мога більше.**

Реферат І. Ольхового.

Промова проф. Лозинського була висловом думок старшого покоління, наученого досвідом і практикою. Від імени молодшого покоління виступив з рефератом бувший січовий стрілець І. Ольховий.

Його реферат був одним палким поклоном **до чину,** до гартування **власної сили.** Особливо гостро нападав референт на третю з підвалин, намічених проф. Лозинським: на міжнародну силу. Всі зусилля народу мусять бути скеровані **навнутр,** а не на зовні. Треба виховувати нове покоління — завзяте, патріотичне, бопове, нездатне до компромісів, наповнене любовю до батьківщини й ненавистю до ворога. Це — **одинокий** шлях до визволення, бо иншого нема.

Погляди обох референтів, як читач бачить, стоять у досить гострій взаємній протилежності. Але між ними є й богато спільного, бо вони продиктовані однаковою почуттям любови до рідного краю й народу. Тільки устами одного референта говорила мудрість, а устами другого говорив молодечий запал. Слухачі обох промовців однаково сердечно вітали, очевидно розуміючи, що в сполученні обох елементів — мудрости з запалом — лежить найкраще рішенне.

Концертовий відділ.

Упорядчики святочної академії подбали не тільки про добрих промовців, але й про відповідні мистецькі продукції, які стояли б на висоті знаменної річниці.

Деклямація панни Приходьківни й спів п. Ємця в супроводі бандури були тільки вступом до головної точки концертового відділу. Цею точкою була драматична поема Романа Купчинського **„Великий день"**, виконана артистичним кружком місцевих аматорів.

Ось у кількох словах зміст поеми.

На цвинтарі, де поховані січові стрільці, в день 1. падолиста зявляється дух полковника Вітовського. Він будить мертвих стрільців і оповідає їм, що вони не марно полягли, що впали кордони, які розеднували Україну, що на українських землях скрізь панують воля й щасте. Але зявляється „Дух черні", який завдає духови Вітовського брехні: істнують кордони, нема волі, скрізь чути брязкіт кайданів.

Починається спір між обома духами. Стрільці вагаються, не знаючи, кому вірити. На це „Дух черні" приводить мужика з його сином. Починається допит: як живеться на Україні? Мужик каже правду: зле живеться, нема волі, нема землі, скрізь пани. Але його молодий син знає ще иншу правду: прозріли люде, прокинувся святий огонь в їх грудях...

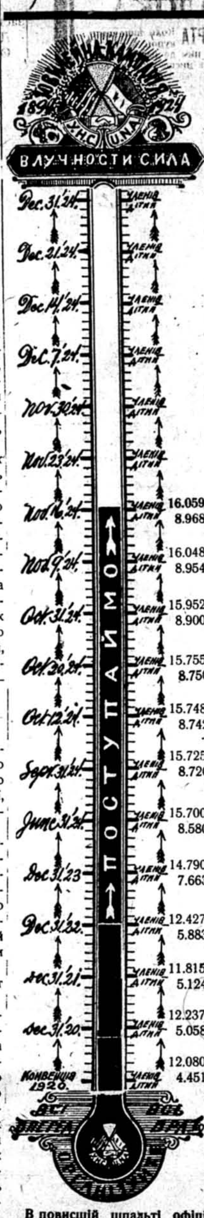
Спір триває далі, коли зявляється Архистратиг Михайло, побиває „Духа черні" руками молодого селянського сина й проголошує скорий прихід усього того, про що оповідав стрільцям дух Вітовського. Апотеоза. Завіса падає.

Відіграна була ця символічна дія знаменито. У програмі не було імен виконавців, а лише стояли імена дієвих осіб. Очевидно, це було зроблено для того, щоб уважалось не на те, **хто виконує,** а на те, **що виконується.** Дійсно, ціла увага публики зосереджувалась на тих образах і словах, що розгортались і лунали на кону. Високий і побожний настрій, який охопив присутних з першої хвилі, тривав аж до кінця.

Під цим настроєм участники свята й порозходились по своїх домівках. Там вони ще довго згадуватимуть, як святкувалась у Празі шеста річниця проголошення самостійности західних земель України.

Прага, 8. падолиста.

Радянин.

В повисшій шпальті офіціяльного орґану У. Н. Союза, підчас теперішної „ювилейної кампанії" рекордовий департамент У. Н. Союза буде виказувати поступ кампанії і зріст членів орґанізації в формі термометра.

В надії, що Вп. Члени і Членкині будуть старатися, щоби рівнобіжно з датами підносилося і число обезпечених то є членів і дітий приєднаних до орґанізації підчас сеї ювилейної кампанії, кличемо всіх до вспільної орґанізаційної праці, до приєднування нових членів після розісланих до відділів інформацій.

І. Каштанюк
рекордовий секретар.

ЗОРҐАНІЗУВАЛИ НОВИХ ЧЛЕНІВ на падолист 1924.

(Продовженнє).

В. 7. Пухір Петро 1-го.
В. 18. Глюз Йосиф 1-го.
В. 20. Ломака Теодор 1-го.
В. 21. Синк Теодор 1-го, Кошан Мирон 1-го.
В. 25. Ядловський Семен 1-го.
В. 27. Гладкий Василь 2-ох.
В. 33. Дзорджевич Анна 1-ну.
В. 57. Лесняк О. 3-ох.
В. 59. Галькевич Михайло 3-ох.
В. 66. Гандзюк Михайло 2-ох.
В. 77. Головід Петро 1-го.
В. 105. Слободян Стефан 1-го.
В. 107. Новакевич Онуфрій 1-го.
В. 137. Дроботій Василь 2-ох, Крочок Іван 1-го.
В. 168. Космина Григорій 2-ох.
В. 176. Рубльовський Роман 1-го.
В. 179. Шпить Тимко 2-ох.
В. 182. Яськів Григорій 1-го, Роздзябек Іван 2-ох, Сурчинський Блажій 1-го, Зубар Онуфрій 1-го.
В. 218. Сорока Михайло 2-ох.
В. 242. Крицко Іван 3-ох.
В. 318. Галущак Остап 2-ох.
В. 319. Стецик Данило 6-ох.
В. 347. Годяк Йосиф 2-ох.
В. 367. Антонів Михайло 3-ох.
В. 370. Хабінець Микола 1-го.

(Дальше буде).

Всім висше вимінениим членам і членкиням, за зорґанізованє нових членів гол. уряд щиро дякує та надіється, що Вони на тім непопристануть і так користної праці для орґанізації єще до кінця ювилейної кампанії непокинуть. При кінци кампанії їх імена будуть ще раз поміщені з поданнєм загального числа зоґанізованих ними нових членів за цілий час кампанії разом. Ті імена лишаться в рекордах У. Н. Союза в золотій книзі, ювилейної кампанії останується на помятку грядущим поколінням з обходу трицятьлітного ювилею нашої славної орґанізації.

ОБІЦЮЮТЬСЯ ДАЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ ОРҐАНІЗУВАТИ І АДРЕСИ НАМІЧЕНИХ СВОЇХ КАНДИДАТІВ до Гол. Канцелярії ПРИСЛАЛИ.

(Продовженнє).

В. 22. Паленичка Олександер.
В. 45. Малик Теодор.
В. 70. Стадник Іван.
В. 86. Петрочко Семен.
В. 92. Пелех Гатриїл.
В. 94. Др. Кібзей Т. Амброзій.
В. 101. Мацевка Сава.
В. 107. Йоваковський Онуфрій.
В. 124. Бала Дмитро, Білоус Теодор.
В. 131. Бойко Теодор.
В. 143. Поваленнй Іван.
В. 152. Голошівський Андрій.
В. 158. Шупіній А., Шупіній Ева.
В. 170. Манорек Нестор.
В. 212. Пуцило Анна.
В. 216. Ясевич Текля.
В. 221. Шпак Михайло.
В. 236. Багнюк Андрій.
В. 243. Семчишин Іван.
В. 251. Козир Катерина.
В. 292. Бандровчак Йосиф.
В. 293. Чоподайло Григорій.
В. 295. Пільгуй Василь.
В. 300. Крупінський Франко.
В. 301. Уханський Іван.
В. 312. Ярема Василь.
В. 317. Осухівський Віктор.
В. 330. Поцинтилюк Даниїл.
В. 367. Мельник Микола.
В. 371. Снігур Василь.
В. 401. Люлька Михайло, Чорний Микола.

(Дальше буде).

На надіслані адреси вислано ювилейну літературу, а висше вимінених членів і членкинь проситься допильнувати, щоби намірені ними кандидати до організації дійсно приступили.

Також проситься Вп. Секретарів відділів, котрих тут виказані члени орґанізацією займаються, щоби тим членам нескупили заохоти а то й активної помочи.

КАМПАНІЙНА ПЕРЕПИСКА:

До Вп. Секретарів відділів: 1, 24, 26, 38, 39, 40, 42, 45, 50, 57, 60, 64, 66, 75, 85, 86, 87, 88, 94, 104, 105, 107, 108, 109, 111, 115, 122, 124, 129, 135, 137, 140, 145, 146, 155, 166, 168, 181, 185 198, 209, 219, 226, 246, 251, 278, 282, 288, 289, 317, 321, 336, 351, 384, і 385-го:

Ваша посилка статутів, з огляду на теперішню ювилейну кампанію є великою підмогою головній канцелярії. Ви зробили, що до часу видання нового накладу, статутів небракне там де їх найбільше потреба, а саме для нових відділів. Сим посвідчаєсь отримання тих всіх посилок, а Вп. Секретарам вимінених відділів подяку. Секретріав всіх інших відділів проситься більше статутів неприсилати.

Відділовий Секретар. Зачуваю, що члени посилають до головної канцелярії адреси недокладні або таких осіб, яких немають спосібности особисто організувати. Це хиба неможна звати помочию в організованню нових членів.

Відповідь. Бути може, що в многих случаях й так воно є, але й це робиться зі щирою інтенцією для орґанізації, бо в сій кампанії і найменчий спосіб поширення її має велику вагу. Відділові урядники мають можність слідити виказ і знати хто посилає адреси і які, та членам в орґанізованню помагати.

Урядник з від. 152-го пише, що там „трафляються" діти до обезпечення в У. Н. Союзі, тай питає чи треба закладати осібний діточий відділ, чи „може" можна ті діти приймати до того самого відділу 152-го, до якого належать родичі тих дітий.

Таке витанне найліпше поясняє, чому в нашій орґанізації на 16.000 повнолітних членів нема бодай 50.000 дітий обезпечених разом з родичами, а тільки 8.000 і для того на таке питанне муситься відповідати на сьому місці.

Відповідь: Від 1-го липня 1921 р. то є від часу реформи Молодечого Союза якою включено його до орґанізації як молодечий департмент, самостійні діточі відділи зістали скасовані. З того часу кождий член і членкиня можуть обезпечувати свої діти в тих відділах, до котрих вони сами належуть, і з того часу кождий відділ У. Н. Союза є обовязаний дітий своїх членів приймати на обезпеченне в У. Н. Союзі. Реформу переводилося через „референдум" то є через загальне голосованне всіх членів. В сій справі були відозви до членів, сотки інформацій до відділових урядників, тисячі листів до членів і родичів а наконець десятки тисяч примірників розісланої по всій Америці кампанійної літератури, в якій взиваєся до обезпечуванн дітий членів і поясняєся, як се робиться, а саме, що кождий відділ є обовязаний дітий своїх членів на обезпеченне в У. Н. Союзі приймати тай що притому нетреба нічо більше робити, тільки аплікацію виписати і до головної канцелярії заслати. До всіх відділів посилалося також взірці, як таку маленьку аплікацію виписувати треба. Факт, що помимо всего такі запити можливі, та ганебний факт, що на 356 відділів, тільки 253 обезпечують дітий своїх членів, а 103 відділи так важною справою зовсім „небадруються", вказує, що ми незовсім орґанізацію свою розуміємо. А найбільшою причиною того лиха є: 1) що члени за мало на мітинги учащають і 2) що відділові урядники за часто і безпотрібно зміняються. Уступаючі секретарі не лиш що неможуть передавати наслідникам свого досвіду і вправи, але дуже часто непередають найважнійших інформацій, отриманих з гол. канцелярії.

Так до 152-го відділу як і до всіх 103 відділів, котрих члени й досі дітий своїх в У. Н. Союзі необезпечують, висилаєся ще раз інформації і взірці як записувати дітий, а всіх членів тих відділів проситься, щоби цю справу порушили на найблизших мітингах і щоби дітий своїх в У. Н. Союзі обезпечили у тих відділах, в котрих сами стоять членами.

ПІСНЕ!

Благословенна ти поміж жонами,
Одрадо душ і сонце благовісне,
Почата в захваті, окроплена сльозами,
О раю мій, моя ти муко, Пісне!

Царице, ти найнизшого зміж люду
Підносиш до вершин свойого трону,
І до глибин терпіння, сліз і бруду
Ведеш і тих, що двигають корону.

Твій подих всі серця людські рівняє,
Твій поцілуй всі душі благородить
І сльози на амлаз переміняє:

І дотик твій із терня рожі родить,
І по серцях мов чар солодкий ходить,
І будить, молодить і опяняє.

Іван Франко.

ПОДЯКА

Я низше підписаний, член відділу 164 У. Н. Союза, складаю сердечну подяку урядови Українського Народного Союза за уділенне мені підмоги з фонду запомогового в сумі $50.00. Желаю У. Н. Союзови доброго розвитку і таксамо сердечно дякую урядови нашого відділу і желаю, щоби всі Українці ставали в члени Українського Народного Союза. Памятайте, що Український Народний Союз в часі якогось випадку ліпший як рідний батько і мати.

Яким Орнсик, Бервик, Па.

ПОЕТИЧНА ФАНТАЗІЯ.

Там де море на просторі
Хвилю синюю жене,
І цілує у покорі
Побережя чарівне;
Там де хмари, як примари,
Понад горами ідуть
І в повітрі люті чвари
Вічно з вітрами ведуть;
Де глибоко і високо
Скеля достежить може око,
Як верхівля йде в блакіть;
Там де хвилі, вітрам милі,
Бурунами в берег бють,
А орлиці прудкокрилі
На бескеті гнізда вють;
Де печера й чорна шхера
Таємницю стережуть,
Де лиш рибка срібнопера
Угадає певну путь;
Де палати збудувати
Бог із криги забажав,
Там, поправді вам сказати,
Я... ніколи не бував!

Княжна **Уочубиїана.**

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, від. 106, повідомляє, що звичайний мітинґ товариства відбудеся о годині 1.30 пополудни в неділю, 23. падолиста в гали парохіяльній при Оклий і Райс ул. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитись на мітинґ. Також проситься довгуючих членів вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — М. Петрів, предс.; Василь Гриньків, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Бр. св. Василія, від. 339, повідомляє, що звичайний мітинґ братства відбудесь о 2. годині попол., в неділю 23. падолиста в гали Укр. Громади, 610 Савт Американ ул. На порядку нарад єсть богато важних справ, котрі мається полагодити. Неявившийся член заплатить кари $1.00, а урядник $2.00. — І. Жмутин, предс.; В. Скольський, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Володимира, від. 162, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинґ відбудеться в неділю, 23. падолиста о годині першій пополудни. Проситься всіх членів прийти на сей мітинґ, бо суть важні справи до полагодження. — Стефан Медвідь, предс.; Мих. Гнатів, секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Тов. Вільні Козаки, від. 116, повідомляє всіх членів і членкинь, що місячний мітинґ відбудеся дня 23. падолиста 1924, в неділю о 2-ій годині пополудни під ч. 839 Савт Брод Стр. Кождий член і членкиня має явитись на означений час, позаяк маємо важні справи до полагодження: Як принятте і заприсяженне урочисто нових членів, котрі вступили в місяци жовтни і в падолисті; ювилей нашого товариства, котрий має відбутися дня 26-го падолиста. На це свято кождий член і членкиня мають припровадити нового члена, або членкиню. Родичі припровадьте свої діти і впишіть в члени Молодечого Союза. Це будучина нашої організації. Кождий член має нагоду отримати памятку ювилейну за зорганізоване хотяй одного члена. Отже до праці всі як оден, поки час. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости перед річним мітинґом. Позамісцеві члени, котрі не можуть прибути, най повідомлять письменно. На ювилейне свято будуть запрошені гості зпоза Трентону. На мітинґу б. делеґат на Конґрес гр. Павло Стадник здасть справозданне. Тож явіться, кому лежить на серци добро організації і будова української держави. — Юліян Юликевич, предс.; Лука Пилипчук, кас.; Павло Стадник, секр.

УКРАЇНСЬКИХ АРТИСТІВ ПУЩЕНО НА ЖЕБРАЧИЙ ХЛІБ

Перемиський Український Голос у виданню з 12. м. м. пише:

„Українська Бесіда" у Львові була матерю Львівського Народнього Театру, власницею і опікункою його через 60 літ. Вона тєж цього року зложила цей театр до гробу.

Вже перед війною опіка „Укр. Бесіди" над театром будила серед громадянства і артистів невдоволення. Бо і справді була це аномалія. Касинове, товариство — а мистецтво! Де кум, а де коровай! І тому підносились голоси, щоб „Укр. Бесіда" передала театр спеціяльно до тогоосновану товариству, і тим сполучити себе від театрального тягару, а театр від тягару опіки касинового товариства. Врешті основано було Бесідою часу спеціяльне товариство „Драматичне Товариство ім. Котляревського", яке претендувало до опіки над театром. Але „Бесіда" і чути про це не хотіла. Амбіція найстаршого (коли лишимо на боці здегенеровані тов. „Русская Матица" і „Народний Дом") товариства в Галичині на це не дозволяла. Завідувала отже „Укр. Бесіда" театром як вміла... Завідувала через 60 літ від 1864 р. до 1924.

Як вже вище зазначено, була це аномалія. І новійше поколіннє зі здивованнєм запитає, яким способом касинове товариство дійшло до опіки над мистецькою інституцією, якою є театр. Щоб це зрозуміти, треба знати, що театр з початку був властиво „драматичним кружком аматорським" при „Укр. Бесіді", а щойно з часом розвинувся в театр з професіональними артистами. Так отже силою традиції „Укр. Бесіда" була опікункою театру аж до цего року.

Та коли перед війною при невеличкій субвенції галицького сойму така опіка була можливою, то від р. 1919, коли по війні обновлено театр, „Бесіда" знайшлася в неабияким клопоті. Театр вчасі війни стратив весь дорібок в реквізитах (декорації, одяги і т. д.), а помочі нівідки не було. Не було тепер і претендентів до опіки над театром. Ніхто не хотів пхати здорової голови під евангеліє. Театр став для „Укр. Бесіди" таким тягарем, що вона двигаючи його через 4 роки з великим напруженнєм сил, рішила врешті позбутися клопоту і зложила театр до гробу, — себто зліквідувала. Виділ прийшов з відповідним внесеннєм на збори і по похоронній дискусії переведено ухвалу ліквідації.

І було-б усе гарно; забулося би про театр, коби не „живий інвентар" по нім. І саме отсей живий інвентар, себто актори театру, піднесли в заяві (Діло, ч. 170) крик розпуки:

„Не хочемо передчасно гинути від сухіт по шпиталях та під чужими плотами. Не хочемо гинути в домах божевільних. Не хочемо на старість ходити з простягнутою рукою! Ми хочемо жити і працювати! Дайте нам змогу! Хай цей, наш крик збудить з летаргу кождого..."

І дивне диво! Цей голос розпуки не збудив нікого. Він прогомонів безслідно. Мовчить львівська преса; мовчить і доміні „Бесіда" яка не уважала навіть за відповідне повідомити своїх довголітних працьовників про ліквідацію театру, але „викинула їх як зужиту ганчірку на смітник, мовляв: Жийте собі тепер, панове, як вас Господь навчив". Чи це по людяному?

Зачуваємо, що „Укр. Бесіда" пропонувала „Театральній Кооперативі", щоб переняла театр і його „живий інвентар", але Кооператива відмовилась, бо, як казала, її ціль инша. І так опинились на бруку люди, що цілу свою молодість посвятили рідній інституції. Їм лишається одно: ціпок і прошений хліб. І не дивуймось їм, коли вони з розпуки дорікають „Укр. Бесіді" і взагалі українському громадянству. „Перед такою перспективою стоїть кождий український актор і кождий, хто мав би відвагу посвятитись українській сцені у Галичині. Де ж пенсійний фонд? Де ж ті вклади, які стягалося з мізерних акторських платень на цей фонд? Де ж ті гарантії емеретури? І цей розпучливий голос повинен збудити совість нашого громадянства.

Ми віримо, що „Укр. Бесіда" не могла вийти „із зачарованого кола". Але зліквідувати театр і викинути артистів на улицю — це не людяність. Нехай же тепер „Укр. Бесіда" візьме ініціятиву у свої руки і шукає способів лиху зарадити. Не штука то руки вмити — і відпекатись клопоту.

Доля нещасних артистів — це доля мало що не всіх працьовників народних інституцій, — це доля наших писменників, поетів, публіцистів, артистів-малярів і т. п. Всіх їх чекає „ціпок і прошений хліб", якщо наше громадянство не буде почуватись до обовязку супроти сих людий, що свої сили, свій мозок і нерви піднесли в офіру народній культурі. Над тим наше громадянство хай застановиться!

Доля артистів театру?

Одні з них померли в крайній нужді від сухіт, інші покінчили на Кульпаркові. Чи цеса-ме має бути дарунком і для Оленичевих, Рубчаків, Шереметів та інших? Що за трагедія?

Гей, гей! Чи сподівались наші діди, перед 60 роками, коли готовились у Львові до першої вистави театру, що такий ганебний буде конець театру і його жреців?

Читайте літопись театру а дізнаєтесь, яким святом був для них день, в якім відбулась перша вистава театру: День 29. марта, 1864. Весняне сонце піднеслося вгору, а цілий український Львів разом з провінціональним громадянством що вже день наперед зїхалось було до Львова, — спішить до церкви Успення. Крилошанин о. Михайло Куземський в сослуженню двох діяконів і двох субдіяконів править торжественну Службу Божу на інтенцію театру. Співає хор питомців. Церков переповнена так, що богато людий стоїть перед церквою. Опісля весь день минав у вижиданню першої вистави театру. По 7. год. вечером заповнилась саля „Народнього Дому" по береги і в поважному, врочистому настрою очікує історичної хвилі. О год. 1/4 8 явився намісник гр. Менсдорф, а за ним чимало світських і військових достойників, що заняли почесні місця в перших рядах. Грає військова музика. Коли занавіса пійшла вгору, на сцені станув перед очима видців гурт святочно прибраних хлопців і дівчат, а спосеред иних виступив студент університету Лонгін Бучацький і виголосив святочний пролог, нарочно на відкриття театру написаний о проф. Др. Омеляном Огоновським. Опісля відіграла орхестра „симфонію" Вербицького, а по ній почалась вистава „Марусі". Саля греміла від оплесків; радости і рожевим надіям не було кінця.

Такі були уродини „Львівського Народнього Театру". Гарні, чарівні хвилі пережили наші діди!

А по 60-ти роках? Бездомні, обдерті артисти театру ідуть з ціпком на жебри...

Василь Атаманюк.

СКОРІЙШЕ ДО ЗБРОЇ!

Вставайте! Єднайтесь! За зброю [стальную!
Не час вже тепер міркувати,
Бо ворог послідні вже сили готує,
Щоб в пута нас знову скувати.

Ми знаємо пута свої і чужії,
Носили ми їх вже доволі,
Тепер нас ніхто вже більш не одо-
На нас сяє сонечко волі [ліє —

Послідним ударом, що світ ввесь вди-
Добєм ми крівавого ката; [вує,
Скорійше вставайте! За зброю сталь-
Немає часу міркувати! [ную!

ЖАРТИ

Бабунюш бабуню — питає внучок — де той, що вас приніс?

— Я сама, дитинко, сама прийшла, ніхто мене не ніс.

— А чому, як ви надходили, тато глянули в вікно і сказати: „А диви, вже дідько бабуню несе".

Знаєте, кумо, та Варвара, царство їй небесне, була дуже нещаслива в цім життю.

— А то чому?

— Ай бідна вона не мала жадних сусідів і не мала навіть з ким через пліт побалакати.

Іван: Я бачив такого чоловіка, що потрафив бути десять мінут під водою.

— Гриць: Се ще нічо. А я бачив, як один пішов під воду і там був цілий час.

Твої, мої і наші.

Оженився вдовець із вдовицею. Обидвоє мали з перших подруж діти, а по літах придбали ще й спільних пару діточок. От раз у другій кімнаті счинився між дітьми крик.

Чоловік питає жінки:

— Жінко, а що там таке діється?

— Та то твої діти і мої діти бють наші діти — відповідає жінка.

Батько — до сина, що прийшов пізно, в ночі: — Чи я тобі не казав, що як прийдеш так пізно, то буду бити! А ти що обіцяв мені?

— Та я казав, що прийду вчасно, але не додержав слова, то і ви, батьку можете свого не додержати.

В склепі.

— Скільки коштує убрання?

— 50 долярів.

— А на ради?

— 100. Але першу рату 50 долярів треба зараз зложити!

ОГОНЬ, ВОДА, ЧЕСТЬ.

(Італійська народня легенда).

Огонь, вода і гесть пішли разом на мандрівку. Радилися, як то їм одно одного найти, колиб хто з них загубився по дорозі.

Огонь сказав до товаришів:

— Колиб ви вийшли шукати мене, візьміть око на поміч. Там, де до неба підноситиметься стовп диму, там найдете мене!

А вода сказала до тамтих:

— Колиб ви втратили мене, візьміть ухо на поміч. Де чутно буде журкіт у долинах і де шуміти буде з гір, там шукайте мене.

—Ти, честе, гляди добре, щоби не зійшла ні на крок із правої дороги. Бо колиб ми втратили тебе, то ти пропала на віки!

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

ДОПИСІ.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

З вражінь в Рачестер, Н. Й.

Будучи запрошений прибути на свято ювилею товариства „Вільних Козаків" відділу 316. У. Н. Союза, я згодився взяти участь. Ідучи, я думав, ро застану там наших Українців живучих життем буденним, цебто що належуть до Союза, що заплативши членську вкладку, а хорим запомогу і на тім конець, як то буває в декотрих місцевостях. Але я помилився, бо вже в Сиракюз купив газету рочестерську і там вже читав про свято „Вільних Козаків". Приходжу до галі і своїм очам не вірю; думав, що не попав до своїх; мав враження, що попав на конгрес або якусь конвенцію. Побачив величезну галю, заповнену побереги. Козаки ювіляти в лентах синожовтих пишаються, дальше другі відділи, що взяли участь в святі, усі в лентах. Чудове робить враження на мене ліс прапорів синожовтих та малинових козацьких, на котрих красується великий гетьман, на сивім, бундючнім кони, Богдан Хмельницький. Мені здавалось, що я не в Рачестер, але в Киеві на Хрещатику, між козацтвом з бунчуками, між полками Кривоноса та Богуна і Хмель день от от булавою блисне й море закіпить... Чудова, пречудова... уява. Нажаль тільки уява. Приступимо до дійсности.

Тисячна авдиторія витає між собою славного батька д. Кошиця. Вся інтелігенція взяла в святі участь. Представники відділів У. Н. Союза і других організацій складають признання та охоту працювати разом. З нагоди ювилею зложено вінці двом помершим членам на їх могилах як піонірам при заложенню відділу 316. Свято випало дуже гарно.

На другий день я відвідав дім „Козаків" і переконався, що відділ має великий маєток і висше дві сотні членів; в своїм домі провадять школу, мають велику бібліотеку. Свідомість між членами велика на національнім поли, На мій запит, чи є у вас большевики та чи є боротьба релігійна, відповідали: большевиків в нас є півчверта „дозина", але жиють відрубно від нас і ми на них дивимося, але їх не видимо. Живуть окремо від нас як Готентоти, або Бедуіни і в українське життя не пхають свого носа. Релігійної боротьби в нас нема. Священик до політики парафіян не мішаєся і за це його всі люблять та поважають.

Хай буде честь та слава Українцям в Рачестер.

В. Гасій.

ДЖЕМЕЙКА, Н. Й.

Концерт на дохід Нар. Дому.

Як в старім краю національною амбіцією кождої свідомої громади є мати у себе читальню, таксамо тут в Америці кожда українська громада вважає своїм обовязком прийти до власного Народного Дому, з власною галею. Бож і національне життє концентруеся виключно в такім Народнім Домі, де находять своє приміщення усякі товариства, а галя служить на принагідні збори і концерти.

Розуміють се і Українці Джемейки, які не хотять остати позаду инших місцевостий. Тому під енергічним проводом загально відомого д. Притики устроїв Комітет дня 2. падолиста концерт з балем, котрого дохід призначений власне на будову місцевого Народного Дому. На похвалу мешканцям Джемейки, Вайтстон і Вудгевен треба сказати, що своєю численною появою відозвалися на догідне запрошенне і тим способом причинилися у великій [illegible] патріотичного діла.

Сама програма була ріжноманітна і складалася з деклиматорсько-вокальних продукцій місцевих шкільних дітий та сольових виступів учеників і учениць музичних курсів — сих обдарених одиниць, які тепер приносять радість, а колись принесуть гордість родичам, а своєму народови честь і пошану у чужих. І в тім лежала симпатична сторона сього концерту, що його програма була виведена самими школярами. Скрипкові соля відграв ученик Притика, у-ця Кузівна і уч. Костів, котрим супроводжав на пяні уч. Гаєс (Німець) і котрий сам відіграв одну песу. Другу песу на пяні відограв уч. Кузів. Великою насолодою для гостий були два сольові українські танці малої учениці Олі Притиківної, котра була предметом довготревалих оплесків і перед котрою велика будучність в сій области артистичного звання. Одушевлена публика обдарувала її і уч. Кузівну китицями з гарних квіток. Доказом сього, що і Американці інтересуються нашим культурним життем та шукають зближення, можна вважати участь в концерті учениці Бравн, котра разом з п-ною Притиківною продукувала американський танець і одержала таксамо гарну китицю.

Уміло зааранжованим живим образом в якім апотеозувала Свободу п-на Париляківна, і відспіванням „Ще не вмерла Україна" закінчилася перша часть програми того вечера.

Гість.

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Ювилей Товариства „Вільні Козаки".

Товариство „Вільні Козаки", від. 316. У.Н.С. обходило 15-літний ювилей свого існування, дня 25. жовтня с. р., в гали „Лябор Ліцеум". В цім ювилею взяли святочну участь: Брацтво св. Йосафата, Бр. св. о. Николая, Сестрицтво Пресв. Богородиці, Товариство імени І. Франка, Товариство ім. Шевченка і Бр. св. Павла, від. Провидіння.

На це свято прибуло много гостий з рочестерської громади щоб цим показати свою прихильність, до тов. „Вільних Козаків".

На цім ювилею був також присутний славний професор української капелі Ол. Кошиця, місцевий український лікар, С. Сокованченко, і місцевий парох о. Турула.

Після приходу товариств, брацтв і сестрицтв на салю, члени тов. Вільних Козаків, в лентах та у ювилейних відзнаках, під проводом старшини Івана Гнаткова були розложені в два ряди, а українська оркестра, під проводом товариша М. Юркового грала український марш.

Як всі позабирали крісла, та все втихомирилось, так зараз на естраді появились всі представники товарист, брацтв, сестрицтв, а між ними два представники, гр. М Мурашко і гр. В. Гасій, від. У.Н.С. На сали бура оплесків..

Найперш виголосив вступне слово предсідатель тов. Вільних Козаків Петро Ковтун. Відтак Український Громадський Хор під проводом Д. Сорочинського відспівав три українські пісні.

По цім предсідатель, після програми покликав на першого бесідника члена контрольної комісії У. Н. С. гр. В. Гасія, з Трентон, Н. Дж.

Д. В Гасій найперше від імени У.Н.С. зложив найщирійщий привіт, та признання для товариства „Вільних Козаків". В промові бесідник вияснив значінне тих людий, що належуть до У. Н. С., який є найстаршою, та найсильнійшою українською організацією в Америці.

Пятнайцятьлітний ювилей дає змогу кождому рочестерському Українцеви, який ще не належить до ніякої організації, переконатись, що значить, та які користи дає У. Н. Союз при котрім рочестерська громада зорганізувалась. У. Н. Союз обходить сего року трицятьлітний ювилей. Кілько добра учинила наша організація за тих трицять літ поодиноким своїм членам, а таксамо в загально-народних справах!

Тому нині ми так чисельно зібрані повинні віддати честь та признання для У. Н. Союза. Після цих слів бесідника всі присутні віддали честь У. Н. Союзови через повстання з місць.

15-літний ювилей тов. Вільних Козаків буде великим споминoм для рочестерської громади, буде добрим приміром для других відділів У. Н. С., та взагалі для всіх Українців в Америці.

Товариство „Вільні Козаки" поминає нині також у памяти своїх двох добрих членів, а іменнно: Івана Демчука і Миколу Попівного, котрі спочивають вічним сном. Щоби вшанувати тих своїх померших членів, окрема делегація, відвезла два вінці на їх могили. Один від тов. „Вільних Козаків", а другий від У. Н. Союза.

При закінченню побажав промовець, щоби з нагоди 15-літного ювилею тов. „Вільні Козаки" подвоїли свої ряди, та щоб друге таке свято, як буде обходити яке товариство, брацтво, чи сестрицтво, то щоб обходило вже в українськім домі.

По цім виступив Константин Шевчук, як представник брацтва св. Йосифата, яке є найстаршим брацтвом в Рочестер, нині дуже радо прийшло, щоби тов. „Вільним Козакам", в 15-літний ювилей віддати честь та признання за добру та щиру працю в рочестерській громаді.

Прикінці тов. Шевчук говорив: Я бажаю з щирого серця, щоби то. „Вільні Козаки" ще цего року докінчило зачату роботу при будові Українського Народного Дому, та бажаю, щоби ціла рочестерська громада як найскорше поспішила з помчю, щоби спільними силами збудувати величавий дім.

Другий представник виступив від бр. св. Николая, від. Провидіння, тов Іван Голова, котрий в широкій промові висказав, що значить згода, братерство та любов між українцями в одній громаді.

Як третій представник виступила Гафія Гунька, від сестрицтва пресв. Богородиці, яка в своїй промові зясувала, чому сестрицтво прийшло на 15-літний ювилей тов. „Вільних Козаків. Тому, говорила вона, щоб показати свою любов до товариства, та щоби козакам додати більше охоти до дальшої праці в Рочестерській громаді.

Промова товаришки Гуньки викликала велике вражіннe між женщинами а найбільше між тими, що ще не належуть до У. Н. Союза.

По цім виступив товариш Д. Братусь, як довголітний діяльний тов. Вільних Козаків. Д. Братусь в довгій промові висказав значіння 15-літного ювилею тов. В. К.. Це подібне до того, як чоловік справляє день своїх уродин та запросить гостий на забаву. Як прийдуть всі гості то разом повеселяться, забавляться, та побажають добрих успіхів на будуче. Яку радість та веселість той чоловік відчуває. Так само і нинішний вечер є вечером святочним для тов. Вільних Козаків. Члени цего товариства нині відчувають велику радість, коли бачуть, як щиро віднеслися до них другі товариства, а й цілий рочестерський український загал.

Нажаль мушу сказати, що при цім 15-літнім ювилею бракує наших двох козаків, як попередний бесідник д. Гасій вже зазначив.

Відтак подав коротку історію товариства.

Серпня 8. 1909 р. засновано з 15 членами церковне брацтво Юрія. Це брацтво засновано, як самостійне; воно мало на меті зорганізувати головний центр в Рочестер, Н. Й. Бр. св. Юрія принимало в члени за 2 доляри вступного, а 50 цнт. оплата місячна на що член в разі хороби мав побирати 5 дол. тижневої запомоги.

Точних записок у цего брацтва нема.

Між иншим знайдено захованих кілька листків протоколу, в яких була записана критика, що в бр. св. Юрія не було порядку, тому що нищили записки зі своїх зборів. Поперед не було такого порядку, щоб братські книжки знаходилися під контролею секретаря, як коли секретар, що записав, а котрому урядникови це не подобалося то видирав той листок і кінці в воду.

Що до касової книжки т. є точнійше записано, з неї можна бачити, що брацтво було дуже прихильне до тотішної парохії бо від 1909 до 1913 р. видало на церковні потреби понад $400.00 а своїм членам запомоги приблизно $3.500.00. За 4 роки брацтво дуже поволи розвивалось, в касі було заледви готівки $63.03 а інвентар щось на $18.00.

Цвітня 12. 1912 р., члени брацтва одноголосно рішили вступити до У. Н. С..

Від того часу вже почалась красша робота, та й був вже ліпший порядок, бо до цего давав вказівки У. Н. Союз. Серпня 1. 1913 р. брацтво втратило свого секретара Миколу Попівного, котрий був дуже діяльним та щирим членом як в брацтві, так і для У.Н .Союза. В похороні брали участь всі члени брацтва.

Грудня 27. 1913 р., виринуло якесь непорозуміннe між тодішним парохом та брацтвом. Це непорозуміння тривало близько рік. Мая 15. 1914 р. члени зійшлися на збори та одноголосно рішили змінити назву бразтва на світське товариство „Вільні Козаки".

Від того часу настав спокій. Зараз змінено запомогу хорих членів з 5 дол. на 6 долярів. Вересня 18. 1915 р., відсвятковано прапорове свято, в якім брала участь ціла рочестерська громада, а також були представники з Бофало і Сиракюз.

В червни 1915. р. виделеговано трех делегатів до комітету, які обговорювали про будову Українського Народного Дому. Це були перші думки в рочестерській громаді про будову Укр. Нар. Дому, але до згоди не дійшло.

1916 р., товариство робило заходи купити парохіяльну реальність на Ремінгтон ул., де мав повстати Укр. Нар. Дім. Члени одноголосно згодилися зложити по $10.00, як добровільну жертву, та кождий обіцяв зложити позичку після можности. Вже було зложено готівкою $2.630.00, але знова через непорозуміння не дійшло до повної згоди.

Червня 14. 1917 р., ухвалено 5 цнт. на фонд резервовий, на те, що колиб член находився в лихім положенню, щоби товариство могло дати більшу підмогу, ніж звичайна.

Цвітня 11. 1918 р., помер другий член товариства Іван Демкар. В похороні взяли участь всі члени. Вдові по покійнім зложили по $1.00, як жертву добровільну.

В 1919 р., перша женщина всупила до тов. В. К., а саме Параня Тритяк, котра і досі належить, а крім неї тепер вже є много більше женщин.

Серпня 8. 1919 відсвятковано 10-літний ювилей.

Квітня 14, 1921, знова вибрано делегатів до будови Укр. Нар. Дому. Цим разом вже здавалось, що напевно дійде до спільного порозуміння, та спільними силами збудується величавий дім.

Але цим разом члени тов. В. К. цеї важної справи не понехали, але самі липня 22. 1921 купили землю з двома малими домами, де з одного зроблено салю для товариства, в якій відбуваються товариські збори, проби на представлення, на концерта і провадиться українська діточа школа і для дорослих вечірня. Тут є також бібліотека і відбуваються виклади (лекції). Другий дім товариство вирентувало на помешкання Українцеви.

1922 р. тов. В. К. скликало велике віче, щоби познакомити рочестерську громаду, що значить свій український дім, та щоби ще раз поробити заходи до побудування великого дому, де моглиб міститися всі товариства, брацтва, сестрицтва, кружки і взагалі ціла рочестерська громада.,

1923 р., тов. В. К. ухвалили виробити бонди на $40.000.00 власним своїм коштом, щоби цим дати змогу рочестерській громаді приступити до будови Укр. Нар. Дому.

В листопаді 1923 р., члени одноголосно ухвалили взяти по одному бондови в сумі $50.00. Крім цего тов. В. К. робило живу громадську роботу.

Тов. В. К. через зиму устроює представлення, концерти, лекції та забави на свою або народну ціль. В літі уладжує пікніки та прогульки.

Від часу, коли тов. вступило до У. Н. Союза аж по вересень 1924 р., виплачено запомоги хорим в сумі $3.654.62. Крім цего на освітні цілі, як в Америці так і в краю, тільки з товариської каси виплачено $427.40, не рахуючи того, скільки члени цего тов. виплатили добровільними жертвами.

Як хто слідить американське життя то зауважає, що найбільше жертв складають люди зорганізовані.

Тов. Вільні Козаки удержує також своїм коштом студентів в краю.

Тов. В. К. з кінцем жовтня 1924 р. числить:

Мущин	118
Женщин	30
Дітий	90
Разом усіх членів є:	238

Тов. В. К. посідає маєток ось такий:

На книжочці запомоговій готівки	$2917.35
На книжці дому. гот.	$ 687.77
„ „ нового дому „	$1619.00
Разом уся готівка	$5224.12
Вартість дому і інвент.	$7578.50
Весь маєток тов. В. К.	$12802.62

Урядниками тов. В.К. є тепер:

Предс. Петро Ковтун; секр. Василь Кучмій; касієр Микола Магомет; менаджер дому Яким Пригода; секр. дому Теодор Олексин; касієр дому Микола Кубарич.

По цім виступив бесідник М. Січинський, котрий в короткій промові висказав, що значить згода в громаді. Говорив бесідник, що громада справді великий чоловік, який може богато доброго зробити нетільки своїй громаді, але також і для загалу українського народу.

Щоб ще гарнійше громадська робота розвивалася, то до цего є конечно потребний великий Український Народний Дім.

При закінченню відспівав укрїнський хор три українські пісні, а предсідатель Петро Ковтун подякував всім брацтвам, сестрицтвам, товариствам та гостям, як також і добродійови В. Гасійови, що всі вони прибули, щоби звеличати 15-літний ювилей тов. „Вільних Козаків". По цім зачалася забава, яка протягнулася до пізної ночі.

На другий день, в неділю рано зібралося поважне число членів тов. Вільних Козаків, і двох урядників У. Н. Союза, та відвезено два вінці, оден від тов. Вільних Козаків, а другий від У. Н. Союза. Коли найдено обі могили, де спочивають померші члени, зложено вінці з великою пошаною.

Над могилою Івана Димкара виголосив дуже гарну промову член редакційного комітету У. Н. Союза тов. Микола Мурашко..

Над другою могилою Миколи Попівного виголосив горячу промову член контрольної комісії У. Н. Союза, добродій Василь Гасій.

В неділю, по обіді почали члени приходити до тавариського дому, а також прийшли тов. М. Мурацко і добр. В. Гасій. Розмова розвелася на ріжні народні теми аж до 11-ої год. вечером.

Цей ювилей оставить прегарний спомин у серці кожного Українця, який в тім торжестві брав участь.

Володимир Гуранський.